

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilov avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta . . . 5.— „
četrt leta . . . 2.50 „
posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 16 h
. . . dvakrat . . . 14 „
. . . trikrat . . . 12 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 10 h.
Oznaniła sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 14. junija 1918.

Obletnica zgodovinskega dne troimenskega jugoslovanskega naroda.

Dne 30. maja 1917 so poslanci Jugoslovanskega kluba podali v državnem zborni to-le izjavo:

»Podpisani poslanci, ki so združeni v Jugoslovanskem klubu, izjavljajo, da zahtevajo na temelju narodnega načela in hrvatskega državnega prava, naj se vse zemlje monarhije, v katerih bivajo Slovenci, Hrvati in Srbi, združijo pod žezlom habsburško-lorenske dinastije v samostojno državno telo, ki bo prosto vsakega narodnega gospodstva tujecev in ki bo zgrajeno na demokratičnem temelju. Za uresničenje te zahteve enotnega naroda bodo zastavili vse svoje sile.

Dunaj, 30. maja 1917.

Dr. Baljak, dr. A. Gregorčič, dr. Krek, dr. Sesadič, dr. Fr. Jankovič, Susteršič, Vjekoslav Spinčič, dr. Otokar Rybač, dr. Vl. Ravnihar, Evgen Jare, dr. Ivo Prodan, Janez Hladnik, Fran Pišek, Ivan Roškar, Jos. Gostinčar, Mihael Brenčič, dr. Korošec, dr. M. Laginja, dr. Karl Verstovšek, Fon, dr. A. Dulibič, dr. Benkovič, Juraj Biankini, dr. V. Ivčević, dr. A. Tresič-Pavičič, Fr. Demšar, Prof. I. V. Perič, dr. Josip Smoloka, Jaklič, Josip vitez, Pogačnik, dr. Lovro Pogačnik, dr. Melko Čin-grija.

Ta izjava, znana majniška deklaracija, je globoko zapisana v dušo in srce slehernega Jugoslovana, ki mu je mar boljša in lepša bodočnost in svoboda našega rodu.

Nikdar še ni bilo močnejše ideje v jugoslovanskem narodu, nikdar enotnejše misli in želje kakor hrepenenje po samostojni državi pod vlado Karla I. Tako trdno in močno je vkoreninjena, tako globoko zasidrana ta ideja v nas vseh, da je ne izruje nobena sila! Naj nape-njajo kruti naši sovražniki vse peklenke sile, naj postavijo vislice za vsakim voglom tja ob zagorskih kočah, zaman, pravica in resnica je zmagala še vselej in bo slavila zmago tudi pri nas! Seidlerji in Černini bodo prešli, narod ostane! Uresničenje majniške deklaracije je v nas samih, ne v sovražnikih! Delajmo za njeno uresničenje s tako verno, s tako vztrajnostjo, kakor smo delali v minulemu letu, pa dosežemo slejajprej svojo samostojnost in neodvisnost — svojo državo! Zato vsi na delo! Prvemu veljajo in priprostemu delavcu po vseh jugoslovanskih pokrajinah bodi jutraj prva misel in zvečer zadnji zdihljaj po uresničenju naše magne charte libertatum! Posebno je pa tebi, jugoslovanski učitelji, odprto tu široko polje plodonosnega dela. Stopi pred našo mladino, vнемaj in navdušuj nežna njena srca za lepšo, boljšo in svobodno bodočnost! Blagoslov-jeno bodi tvoje delo! Kri in življenje za Jugoslavijo!

Škofov jubilej.

Dne 22. maja t. l. je minilo dvajset let, odkar je bil poklican na sedež ljubljanskih vladik dr. Anton Bonaventura Jeglič — sin slovenske zemlje, najzve-nejši služabnik svoje cerkve in svojega prepričanja. Pod sijajnim ornatom, ki po-očituje njegovo cerkveno dostojanstvo,

bije plemenito srce človeka, svečenika in Jugoslovana, ki je zavrglo vse posvetno bogastvo, samo da se je moglo popolno-ma približati svojemu Učeniku, ki ni imel prostora, kamor bi položil glavo; samo da je moglo v dejanjih dokazati, koliko naj človek, podoba božja, služi svojim ide-alam in kako se naj ves žrtvuje svojemu narodu, ki je toliko bolj žrtev in ljubezni vreden, kolikor bednejša je njegova ek-sistenca!

Dogodki davnih in sedanjih časov nam govorijo, da niso našega naroda po-znali drugače, nego vselej takrat, kadar so ga potrebovali. Iz njega so iztisnili in izželi vse, da niti razen golega uboštva ni ničesar ostalo. Naš narod poti krvavi znoj, naš narod hodi svojo križevno pot, naš narod molči žalostni del svojega rož-nega venca! Kakor krvosesi preže nanj oblastniki tuje krvi in tujega jezika, da mu izpijejo sok življenja do zadnje kaplje, izčrpajo iz njega vse življenjske sile in po-tem na njegovih grobovih zavladajo naši zemlji! Taki oblastniki se ščeperijo pov-sod, koder bi morali braniti čast in deliti pravico! Nam učiteljem ni treba gledati daleč — dovolj in preveč nam je, če se ozremo na c. kr. deželni šolski svet ljubljanski, kjer pašuje nemški plemič, ki so mu lakajski privrženci tistega nesrečnega človeka, ki se je k sreči odtrgal od ljubljanskega škofa, a še do danes na našo nesrečo gospodari deželni kranjski in hoče škodovati dobremu imenu in poštenju našega naroda!

Koliko zla in koliko krivic je prebilo naše učiteljstvo zaradi teh strašnih ljudi v dež. šolskem svetu in v deželnem od-boru, to je znano tudi ljubljanskemu ško-fu! Podle in prodane duše so uživale to, kar bi šlo po zakonu značajnim, zasluž-nim in starejšim tovarišem. Javna mo-rala je bila tisočkrat opljuvana. Na stotine je zglede učiteljskih modrov, ki trpe pod moralnim in materialnim nezasužne-nim pritiskom strašne muke, provzročene od zlobe in razdivjanosti narodovemu prokletstvu dozorelih neizgovornikov! Nji-hova žalostna zasluga je, da se je dosti-krat molitev izprejgla v kletev, da se je gnev od posameznikov posplošil na ves stan, da je trpela duhovščina in cerkev, ker je garjevala ovca okužila hlev...

Vse to splošno in specialno gorje, ki se lije kakor ognjeno morje po vsej naši zemlji, je seglo ljubljanskemu vladiki ta-ko globoko do srca, da je pustil vse ozire in se je — krepcan od ljubezni do Sinu križanega in podžigan od ljubezni do na-roda teptanega — postavil na čelo našim bojovnikom, ki hočejo svoje ljudstvo pri-vesti v obljubljeno deželo — v Jugosla-vijo! Hočejo in bodo! To je naša narodna vera!

Tako je postal ljubljanski vladika naš najpopularnejši mož; a silo, ki se je z njo pospel na knežji kamen naših narodnih bojev, mu je dala dvojna ljubezen — do Boga in domovine — ki se je zila v eni duši in v enem srcu do čudotvorne, vse-poživljajoče moči! In ta ljubezen vre na beli, jasni dan kakor studenec žive vode, da se umika malodušnost zaupanju, pla-host samozavesti, strah pogumu. Lepšega darila si škof Jeglič ni mogel dati za svoj jubilej: Ves narod, troedin in vreden bo-dočnosti, stoji za njim, krščen v potokih solz in krvi, a utrjen v svoji veri od nje-govega sijajnega zgleda! —

Sovražniki narodove svobode in slu-žabniki Judeževih tolarjev pa kujejo črne naklepe, ovajajo, brbajo po gnoju denun-cianstva, klevet in podlosti, se penijo od častihlepnosti po izgubljenem prvenstvu — a z vsemi temi in takimi hudčevini

dejanji samo dokazujejo, da so dogospo-darili in da nam srebrna palica ljubljans-kega škofa kaže pravo in edino pot re-šitve! Ave!

In kakor en mož stoji danes tudi vse napredno učiteljstvo za njim! Da, imeli smo boje tudi z njim! A stali smo si nasproti kot možje, ki smo hoteli vsak po svoji najboljši ve-sti in vednosti pomagati svojemu ljud-stvu! In vse, kar je ljubljanski vladika storil dobrega, plemenitega in velikega na katerikoli polju svojemu narodu, brez zadržka hvaležno priznavamo, od vsega srca vesel, da je stolica ljubljanskih vladik dala našemu narodu moža, ki ga iskreno ljubi in ki ni v najtežjem in najresnejšem času pozabil nanj! Materi domovini v dnevi strahote in trpljenja njen sin s prisego zvestobe in z dejanji ljubezni lajša gorje!

Vse, kar storiš, premisli in presodi, ostani v srcu mlad in blag in čist; vodnica vsem dejanjem tvojim bodi domovja sreča, naroda korist!

Tak je škof Anton Bonaventura — današnji dan in za vse bodoče čase naš prvi jugoslovanski cerkveni knez! Na-predno učiteljstvo, ki kliče na skupno sta-novsko in narodno delo vse pripadnike našega stana — doslej, žal, zaman! — se pridružuje njegovim čestilcem! Po-zdravljen, ki si prišel v imenu Gospodo-vega! In hoc signo vicisti! —

Perspektiva mladih.

Javnost. — Šola. — Narodnost. — Slo-vanstvo. — Jugoslovanstvo. — Samo-izobrazba. — Gospodarstvo. — Prosveta in kultura. — Politika. — Izvenstrankarstvo. — Socialno vprašanje. — Demokra-tizem. — Svetovno naziranje. — Sokol-ska ideja. — Stan in organizacije. — Vza-jemnost in solidarnost.

Kdor plove brez smotra v svetovni reki, je izgubljen, ta služi le dru-gim za stroj; zato se moramo kma-lu vprašati: ali imamo pravi smoter, pravi ideal, brez pravega ideala ni mogoč napredek. Kake ideale torej imamo? Masaryk

Ob času, bilo je leta 1901, ko so iz-dali nekateri prijatelji slovenskega nara-da in mladine znano »Poslanico slovenski mladini«, da bi v njenem smislu in po nje-nem vodilu prenovili in prerodili sloven-ski narod, tedaj nekako se je pričelo tudi duševno-kulturno gibanje med slovenski-mi učiteljskimi. — Danes so ti možje vsi že na svojih službenih mestih ali pa na bojnem polju!

Učiteljski naraščaj se je tedaj otre-sel vseh tradicionalnih navad in mazorov tedanjega dijaštva, ki je bilo okuženo po nemškem burševstvu in je videlo smoter svoj le v krokanju, zabavah in veselicah; prišel se je duševni in notranji prepod pri izviru učiteljskega stanu.

Razvoj se je vršil v smislu mazorov navedene »Poslanice«, deloma pod vpli-vom narodno-radikalne struje, katere gi-banje je globoko poseglo tudi v življenje učiteljskega, kakor splošno slovenskega dijaštva.

Tako je učiteljski naraščaj šel dušev-no svojo pot skupno z drugim slovenskim srednješolskim dijaštvom; a kmalu je uvidel, da se popolnoma jasno nikdar ne more uživati v skupno pot in se ne nag-niti ne na to in ne na ono stran, ker mu je manjkalo onih specifično stanovskih raz-

motirvanj in stremljenj, ki so mu neob-hodno potrebna za njega poznejše sta-novsko življenje; posebno, ker je prehod od študija v stan precej nagel in ostane še vnel splošne izobrazbe deloma v mnogih vprašanih prazna.

Postavil se je ta naraščaj na lastne noge in od tedaj naprej je dobilo dušev-no gibanje še močnejši tok. Sprva lokalno in centralno gibanje se je razširilo v vse kraje, kjer so slovenska učiteljska ter se je upoštevala enake izobrazbe za oba spola, postavilo na najširši temelji in širilo idejo na obeh straneh. Specifi-ci-rano se je stališče napram javnosti na dveh abiturientskih sestankih in izcimil se je polagoma nekaj program, v kate-rem so stanovska stremljenja združena s splošnimi stremljenji. Stališče, označe-no v resolucijah na abiturientskih sestan-kih je našlo le deloma odmeva tudi med starejšim učiteljstvom in v organizaciji.

Ze se je začela pot k najširšemu na-cionalnemu temelju in se je iskalo vezi vsega jugoslovanskega učiteljskega di-jaštva, da bi se skupno dvigalo in vza-jemno napredovalo; prvi stiki in pojavi vzajemnosti so bili podani v prvih izra-zih — ko je razvoj ustavil gibanje, pričeli so se razvijati prvi znaki sedanje vojne. Zastalo je, in sile ni bilo videti in ne slu-titi, ki je ustavljala tok; danes vemo za-njo, a danes tudi jasno vemo: da smo vno-vič postavljali pred isti problem in če bi se danes pričeli znova razvijati, bi prišli vnovič do iste točke, kakor dobro vemo, da moramo priti sedaj tudi daleč dalje, naprej od te točke: da se ima z vsem ju-goslovanskim narodom ujediniti tudi naš stan in so stanovska ujedinenja morda predpogoj vsemu trdnemu narodnemu ujedinenju!*

Učiteljski naraščaj je združil v svo-jem programu deloma točke narodnega radikalizma, izkušal je uveljaviti nazore onih Masarykovih učencev, ki so podali slovenski mladini »Poslanico«, združil je v njem tudi vse, kar je našel v javnosti dobrega za učiteljstvo; zavzel je stališče nasproti glavnim javnim vprašanjem, ki so danes aktualna za naš razvoj.

Ce prinašamo danes načela, po kate-rih se je vzgojeval naraščaj pred leti, ne mislimo podajati s tem ničesar original-nega novega iz strui, iz katerih je ta učiteljski naraščaj izšel, iz njih je povzeto in prirojeno stališče, iz njih so se razvila načela in po njih so podana tu, kolikor se krijejo, oziroma so se krila s stremljenji naraščaja.

Virov zato ne bomo posebe citirali, tudi, ker se pri načelih ne vprašujemo, od kje izvira, temveč kakšna so!

Posebe nas je pa privedlo do objave »spominov iz preteklosti« dejstvo, da da-nes stojimo pred rešitvijo istih proble-mov, ki smo jih reševali že tedaj, še bolj pa, da je problem vzgoje učiteljskega na-raščaja postal danes še perečejši kakor je bil tedaj; ker je pa danes že gotovo, da je vsa bodočnost slovenskega učiteljstva od-visna od njegovega naraščaja, kakršen bo; da je od njega odvisno tudi slovensko šolstvo, kakšno bo v njega najbistvenejši notranjosti, in je od tega odvisna usoda in bodočnost naroda, kakšni ljudje ga bodo vzgajali in učili v njega najmlajših letih in kakšne bodo prve kalii, ki bodo vsejane v njega srca.

Potrebno je omeniti, da se učitelj-stvo, ki se je tedaj vzgojilo v smislu na-vedenih načel, danes povečini nagiblje v

* Primerjaj članek „Perspektive bodočnosti.“ Učit. Tov. št. 15. I. 1917.

javnosti v strujo socialne demokracije ali bolje rečeno, se je popolnoma nagnilo v veletok socializma, le oni so se nagnili na pot liberalizma in so se zadovoljili s priklopitvijo k stari struji tzv. liberalizma v naši javnosti, ki so se nehali baviti s socialnimi vprašanji; drugi pa iščejo priti v raziskovanju problemov dalje ter so se nagnili tja, kjer se sicer ne računa s položajem v narodu in položajem naroda samega, a se hodi v socialnem oziru pot najstvarnejše in najgloble, ker se je trdno prepričalo, da so ideje socialne pravičnosti tako resnične in prave, da jim je zmagala zasigurnost in je vsem problemom, ki jih vsebuje ta ideja, brez računov s položajem zagotovljena.*

Toda zdaj se nam, da so sedanji trenutki za naš narod prevažni in neodločilni, da bi puščali vprašanje naroda, ki je združeno z njegovo eksistenco, sedaj v odločilnem trenutku, tako v ozadju; zato vidimo, da se je ono učiteljsko obrnilo v pravo smer, v tisto smer, kjer bo najizdatnejše pomagalo sebi in narodu — če bo izkušalo vplivati na to, da se bo računalo mele samo z idejo, temveč tudi s položajem in potrebami naroda.

JAVNOST.

Deloma nezadovoljstvo s starim, za to mlajšo generacijo že zastarelim, deloma hrepenenje po novem — boljsem je privedlo tedanji učiteljski naraščaj do tega, da se je družil in izkušal sam vzgojiti v duhu, prikladnem času in napredku: z notrajnim svojim duševnim prepričanjem, z evolucijo svoje notranjosti poedincev in s tem celote je hotel prinesiti naraščaj novega duha in novo življenje v vrste učiteljstva in v njega organizacijo.

Tožne in žalostne razmere med učitelstvom in to političke, gnotne in splošno socialne so ga prisilile do tega, da se je pričel že v povojih družiti in organizirati in si je skupno izkušal izboljšati stališče ter si ustvariti boljšo bodočnost s tem, da je že pred vstopom v službo pričel študirati in proučevati javne domače razmere, fiskal vzrokov zla in si začrtal pot, ki mu naj bi prinesla uspehe.

Temu mnogo kriva premala brižnost učiteljstva z ozirom na vzgojo učiteljskega naraščaja se da deloma opravičiti v preobloženju z delom, deloma v boju za obstanek pri takem gnotnem stanju; deloma pa ostaja neopravičljiva in preostaja bodočnosti kot bodoča naloga.

Dejstvo, da so te razmere privedle učitelstvo do medsebojnega razdora in propadanja, da je bilo to učiteljsvo izkoriščano od političkih strank; na drugi strani, da mu te političke stranke niso hotele priznati niti poštenega minimuma, niti socialni pravičnosti odgovarjajočega zadostnega gnotnega stanja, da so gnotno stanje, ki mu ga določa že naravni princip eksistenčnega prava, izrabljali celo v to, da so si sebi ohranjali moč in učiteljsvo napravili odvisno od sebe, ker so hoteli preprečiti, doseči učiteljsvu tisto veljavo, ki mu resnično gre med narodom in je odgovarjajoče važnosti njegovega socialnega dela in socialni stopnji; to dejstvo je privedlo naraščaj do uvidevanja, da tako ne more in ne sme iti več dalje. Nujno je potreba osamosvojitve sebe in svojega dela!

Naraščaj je spoznal, da je pri njegovi vzgoji potrebno pečati se že za dobe študija z javnimi vprašanji, da mu jih je študirati in ne izključevati, kakor je to zahteval disciplinarni šolski red, ker sicer mu bo manjkala one dobe vzgoje in samostojnosti, ki jo dobi visokošolec na univerzi, katero pa učitelj lahko nadomesti le v času svojega študija na učiteljski. Zato vzgojno doba učiteljev na učiteljski ne sme biti enaka oni srednješolskega dijaštva, temveč ima glede svobode v vzgoji in smotrov izvenšolske vzgoje biti enaka visokošolskemu dijaštvu ter se ima v stremljenjih z njimi kriti: javnosti in javnih vprašanj mu ni torej zabranjevati, temveč ga je v nje uvajati; ne z aktivnim sodelovanjem, temveč s proučevanjem!

Naraščaj je pa spoznaval, da je mnogo našega učiteljstva, s posebnim poudarkom srednjih dob, prepričana z nekim duhom negotovosti in nesamostojnosti; brez orientacije; prepričano je celo z duhom egoizma, separatizma, materializma, z duhom stanovske razdeljenosti — manjka mu najosnovnejših pojmov o socialnosti. Njih revolucionaren duh ne pozna evolucije, zato je njih delo enako njih značaju, in iz tega se je rodilo koristolovstvo zadnjih dob. Kot taka se je rodila opozicija v glavni učiteljski organizaciji in je zven nje, s pomočjo druge organizacije,* ki se je zopet naslanjala na tedaj vladajočo političsko stranko, naskakovala to glavno organizacijo, a bila je zasnovana na preslabih in pregibnih temeljih,

zato je ni mogla premagati, niti prenoviti, temveč je bil že v njen temeljih, na katerih je bila zasnovana, označena nje propast; zato se, je uvidevši to, postavil naraščaj na stališče; preiti preko te opozicije na dnevni red in majnenergičnejše ignorirati brezglavo početje teh elementov v učiteljskih vrstah.

Spoznalo se je dejstvo, da še celo naše razumnstvo, naša inteligencija dovolj ne upošteva našega narodnega šolstva in njegova napredka; oziroma šolstvo upošteva z navajanjem pač, a temmanj se zaveda elementa, od katerega je odvisen ves napredek šolstva — narodnega učiteljstva, ter iz političkih ozirov omalovažuje to učiteljsvo ter s svojo nesrečno taktiko indirektno celo podpira naravnost neznošen pritisk nasprotnikov učiteljstva in v obmejnih krajih indirektno tudi vnanji pritisk sovražnikov slovenskega naroda. To dejstvo je privedlo do spoznanja, da se je nujno in neobhodno ravnati po teh razmerah, to se pravi: izvajati konsekvence! V prvi vrsti, je spoznal naraščaj, se je samim reorganizirati in se skrbneje in intenzivneje pripravljati za bodoče delo, kakortudi se seznaniti z bodočimi težnjami in potmi, ki vodijo do popolne osamosvojitve.

Da je pa mogoče doseči to, je potreba dela in samozvesti. Zavedati se mora sebe in resnosti položaja, in iz te samozvesti mora vzkliti spoznanje, da ker se hoče tem neznošnim razmeram od pomoči — se hoče od pomoči samim! Eno spoznanje se mora roditi — stara resnica, ta namreč: da kdor se hoče bojevati proti brezbriznosti, malomarnosti in medelavnosti — mora korakati sam ter ne pričakovati od nobene strani kakke podpore ali vsaj opore!

Naraščaj se je oprijel divize: S pomočjo resnega in vztrajnega dela se hočemo izpopolnjevati in hočemo kulturno napredovati s posameznikom v celoti; javnost pa proučujemo, spoznavamo in študiramo, da vstopimo večji razmer v življenje; kdor se strinja s tem načelom, ga je pridobiti za delo, opozori naj se ga pa, da so tudi na našem praporu zapisane besede pesnika: »Za nami ne hodi strahopetec naj nikar; naš pot je borba, žrtva, mučeništvo, ki vodi skoz nevihto in vihar!«

ŠOLA.

Rodilo se je spoznanje, da šola učitelju ne da one vsestranske izobrazbe, ki se od učitelja zahteva in ki mu je nujno potrebna. Da učiteljski, njih notranja uprava in učna uredba ne odgovarja duhu časa, še manj pa napredku znanosti in vede sedanjega časa, to je že znana resnica. Niso pa temu krivi profesorji, ni krivo učno postopanje, temveč so temu krivi načrti, na podlagi katerih se vzgojuje učiteljsvo in na podlagi katerih ne dobiva in ne pridobi one izobrazbe, one ga znanja za življenje, katerega bi moral imeti oziroma na socialni položaj stanu v narodu. Tako se duševni in gnotni položaj slovenskega učiteljstva nikakor ne da primerjati z velikimi zahtevami, ki se stavijo v učitelja kot vzgojevalca mladine in naroda.

Jasno se lahko spozna zastojanje in nazadovanje šolstva z ozirom na naša učiteljska, ki so v mnogih oziirih tako nedostatna in pomanjkljiva, da kriče zahtevajo temeljitih reform. In te nedostatke spoznavati in reformne zahteve proučevati, to je najnujnejša naloga, osobito zagradelji, ker so one glavna podlaga nezdravih razmer med učiteljsvom. Lahko rečemo, da kot najidealnejši človek stopi učitelj z zrelostnim izpričevalcem v roki na svoje službeno mesto v laibe — in odviseta mu je možnost, da bi z lahkoto še nadalje skrbel za svojo izobrazbo. Pač se mu nudi široko polje delavnosti med ljudstvom, toda primanjkuje mu moralne opore od zunaj, ker mu jo je šolska izobrazba dala premalo.

Ta žalostna dejstva govore jasno in odločno, kako nujno je potrebno, da se učiteljski naraščaj še v času študija poprime sam s svojo lastno energijo in pridnostjo dela, da sam nadomesti to, česar mu šola ne daje. V dobi študija si ima nabrati duševnih zakladov, ki jih lahko potem uporabi, ko je v osamelosti in zapuščenosti hanevan na samega sebe in svojo zmožnost. Tista moralna sila, ki si jo pridobi s samozvestjo, samovzgojo in samoizobrazbo, mu je v najtrdnjejšo oporo v časih, ko življenje toleče s trdo pestjo po njem. In kdor si pravočasno ni nabral dovolj znanja in trdne volje, ta se vda brezplodni resignaciji, vda se pijači, brezdelnosti in postane samo točna uradna mašina. Učiteljski stan pa zahteva — morda bolj nego kateri drugi — krepkih, energičnih in vztrajnih delavcev.

Oprijeti se je in prilastiti si je znanja, ki ga lahko pridobimo na podlagi šole, študirati, kaj bi se moral pridobiti, na drugi strani pa se samim izobraževati, to

se pravi, skupno si iskati izobrazbe, ki jo šola ne daje to je najnujnejši namen.

Nikakor pa ni to kako definitivno in vzdržljivo stanje, ker odločno je stopiti pred ljudske in narodne zastopnike in tako pred državo in ji kategorično povedati: Naš smoter je, doseči temeljito in korenito reformo učiteljske izobrazbe, ki mora temeljiti na principih svobode znanosti, svobode vzgoje in svobode narodnosti!

Dati jo — to je državna dolžnost!

NARODNOST.

Narodnost nam je najvišje načelo, narodova vsestranska gospodarska, socialna, kulturna in politička osamosvojitve nam je težko zaželeni smoter.

Da stojimo odločno na narodnem stališču, tega nam, učiteljem slovenskega naroda ni potreba posebe poudarjati; da smo narodni, in sicer po bistvu optimisti, ima svoj izvor v trdni in neomajani veri v bodočnost našega naroda in z njim učiteljstva, kakor v trdni in nepremagljivi volji, da se temu narodu žrtvuemo, da zanj delamo in posvetimo vse moči njega vsestranskemu napredku.

Tako čitamo zapisano v programnih točkah tedanjega naraščaja!

Kot narodnim učiteljem je pa napovedati brezobziren boj vsemu, kar je narodu škodljivega, kar bi ga utegnilo ovirati; napovedati je v prvi vrsti boj nazornosti naših narodnih nasprotnikov o narodni nadvladi, napovedati pa je tudi oster boj brezbriznosti in malomarnosti onega dela slovenskega razumnstva, ki z obudovanja vredno ravnodušnostjo opazuje tragedijo naroda in dopusti, da pada postojanka za postojanko v sovražno žrelo; da, če jim celo sama ne pripomore pri tem delu in jih sama ne izpostavlja pogubi, ker trpi in gleda, da se celo izključno narodno-gospodarska, izključno narodno-kulturna in izključno narodno-obrambna in socialna vprašanja izrabljajo za notranje strankarsko političke boje in tako slabi moč naroda v odporni sili na zunaj.

Uvideti je nujno potrebo, da se zavede, ki se tičejo vsega naroda brez razločka političkega mišljenja, in to narodno-gospodarske, narodno-socialne in kulturne in narodno-obrambne, izvzamejo izven notranje strankarskih političkih bojev, da se zanje nujno ustanovi vrhovna narodna instance, in to nepolitiška, ki prevzame vodstvo in direktivo v teh vprašanjih.

Naše načelo je avtonomija, zato se hočemo beriti tudi za odpravo vladajočih narodov, ker je boj za nadvlado med narodi le teknovanje med kapitalisti in je boj za avtonomijo in proti izkoriščanju tudi boj proti kapitalizmu in hkrati boj za občo socialno pravo; načelo bodi — samouprava: ne narod nad narodom, ne narod proti narodu, ampak narod poleg naroda, priznavajoč ta načela, stoječa na temeljnem prepričanju demokratizma in socialne pravičnosti, na katerem bodi zgrajena bodočnost.

Narodnost ni nikak malik! Narodnost je naravni element človeka, naravni delokrog za socialno življenje in se ne vidi samo v vzajemnosti, temveč se mora uvideti ta vzajemnost že kot sredstvo v dosego skupnih kulturnih in socialnih smotrov.

Pozitivno narodno delo se nam vidi s tega stališča čisto konkretno! Ne oni, kdor laže, kdor skriva zaradi dobička svoje prepričanje, kdor se priljuje posameznikom in množicam; ampak oni, kdor pravno in razumno živi in vrši poklic v socialnem duhu — tak koristi narodu. Z zdravim poedincem, bo zdrav narod: duševno, moralno-socialno in gospodarsko!

Delo stanu in njega napredek poučuje in koristi narodu tisočkrat in tisočkrat več, nego vsi bombastični govori o domovini in narodu. Zatorej vidimo rešitev narodnostnega vprašanja za učiteljsvo v tesni združitvi slovenskega učiteljstva v svrhu pospeševanja šolstva, vzgoje in pouka, v svrhu stanovskih interesov in v svrhu enotnega postopanja pri narodno-socialnem — prosvetnem delu. Realizovanje narodnega programa vidimo v točni vršitvi poklica in v pospeševanju šolstva. (Dalej prih.)

Načrt o preustrojitvi šolstva.

Obravnavalna pola za IV. skupino:

Narodna ženska vzgoja.

a) V šoli.

Vzgoja bodi:

I. Narodna

II. Ženska

III. Kolikor mogoče v razgovorih.

I. Narodna:

1. Poudarjanje narodne pesmi, (pri petju, čitanju, slovstvu);

2. poudarjanje narodne pripovedke, (pri čitanju, spisju, risanju);
3. poudarjanje narodnih motivov, (pri risanju in ročnem delu);
4. poudarjanje narodne noše, (pri zemljepis in zgodovini);
5. poudarjanje narodnega aktualnega političkega in kulturnega razvoja, (pri zgodovini, zemljepisu, slovstvu, čitanju, spisju in računstvu);
6. poudarjanje narodnih dobrin v življenju, obrti in trgovini, (pri zemljepisu, prirodo-pisu, prirodo-slovju, spisju, čitanju, kemiji);
7. poudarjanje narodnih kulturnih naprav, kakor: časopise, društva: (književna, pevska, telovadska itd.) šolstvo, muzeji, umetnost; (pri zemljepisu, zgodovini, slovstvu, čitanju, spisju.)

II. Ženska:

1. Vzbujanje nežnosti in čuvstvenosti do dobrote in duševnih fines:

- a) poglobitev v narodo, (pri prirodo-pisju, zemljepisu, spisju, risanju);
- b) poglobitev v dušo sebe in bližnjega; (pri čitanju, spisju, zgodovini);
- c) poglobitev v socialno življenje, (pri čitanju, spisju, zgodovini, zemljepisu, pri telovadbi (in sicer kot: zunanja oblika s poudarkom na duševno oliko);
- č) poglobitev v umetnost, (pri slovstvu, petju, risanju, čitanju, zgodovini in ročnem delu);
- d) razgovori o dobroti.

2. Privzganje volje in moči za socialno življenje:

- a) Poudarjanje premagovanja in zdržnosti (pri vseh predmetih z ozirom na individualni razvoj posameznih učenk);
- b) egoizem — altruizem — (v obliki razgovorov).

3. Privzganje umevanja za dom:

- a) Razgovori o perilu, zlaganju perila, spravljanju, snaženju in likanju in pranju perila in oblek, (pri ročnem delu);
- b) razgovori o postrežbi bolnikov, domačih zdravil, o redu, snagi in kuhni s posebnim poudarkom na čuvstvenost in dušo kot gospodinja sama ali s posli, (pri somatologiji, prirodo-pisju, fiziki in kemiji);
- c) poudarjanje duševne finese z vso družino in pri vsem domačem delu, (pri ročnem delu, spisju, čitanju);
- č) navajanje na čut lepote in duševnosti, ki jo naj dajo učenke tudi v reči, torej v šolsko sobo, domačo sobo in dom sploh. Posebno tudi v svojo zunanost, kakor v obleko, frizuro itd. in v stvari, ki jih imajo pri sebi in okrog sebe.

(Vse to dajmo učenkam le mimogredé, da tega ne zapazijo in si vendar proizvajajo vse to).

b) Izven šole.

I. Knjižnice;

II. petje, pevska društva;

III. poučni izleti. Poglobljanje v prirodne lepote. Umetniške razstave.

IV. Predavanja:

1. O slovenskem slovstvu, o narodnih pesmih, o zgodovini in zemljepisu s posebnim ozirom na pomen ženske v svetovnem boju;

2. o zdržanju, premagovanju in močni volji;

3. o medsebojnem razmerju ženske z moškimi;

4. o ljubezni:

- a) duševna,
- b) spolna,
- c) koterija,
- č) vlačugarstvo.

5. O zakonu:

- a) žena,
- b) mati,
- c) gospodinja,
- č) prijateljica moža (tovarišica tudi pri njegovem delu).

6. O vzgajanju otrok:

- a) telesna vzgoja, (obleka, prehrana, dojenčki);
- b) duševna vzgoja, (igrače, igre, pravljice);
- c) zdravljenje doma; postrežba; domača zdravila.

7. O dobroti:

- a) dobrota kot temeljni kamen doma,
- b) dobrota kot temeljni kamen srečnega življenja,
- c) dobrota kot zahteva človeka, ki bodi človek.

V. Prosti razgovori (debate).

Marija Kmetova.

NB. Vsi, to vprašanje zadevajoči odgovori in razprave naj se pošiljajo na gdč. Marijo Kmetovo, Trst-Kolonja, Strada nuova 1.

Zborovanje Zavezine delegacije.

(Dalje.)

Zasluga naprednih učiteljskih Zvez v Avstriji je, da je prišla draginjska doklada in enkratna nabavna podpora v prid učiteljstvu v državnozborskem odseku in nato v državnem zboru v podroben razgovor. Finančno ministrstvo je bilo prvotno za državni prispevek 60 milijonov, vendar pa se je pozneje prilagodilo predlogu poročevalca državnega poslanca Teufila, ki je predlagal za enkratno nabavno podporo 70 milijonov kron. Izvršitev tega posla so poverile učiteljske organizacije »Deutsch-österreichischen Lehrerbundu, ki je zahtevalo od vlade za enkratno podporo 100 milijonov kron. Ta Zveza je poslala k nam dopis, da naj Zaveza posreduje v tej zadevi pri poslancih »Jugoslovanskega kluba«. Značilno je, da so bili nemški poslanci z nemškim učiteljstvom vred mnenja, da bo »Jugoslovanski klub« nasprotno takemu predlogu. Kakor znano, se je predsednik »Jugoslovanskega kluba«, dr. Anton Korošec, toplo zavzel tako v plenumu za 100 milijonsko državno podporo. Razveseljivo dejstvo je za nas tudi, da se je ob isti priliki zavzel za naše draginjske doklade ves državni zbor. Državi se je naročilo, da nakaže posameznim deželam za učiteljske draginjske doklade kot enkratni nabavni prispevek primerno vsoto; deželam pa se je zaukazalo, da se razdeli ta doklada vsemu učiteljstvu po njega službeni dobi in po številu družinskih članov strogo pravično, a nikakor ne »po previdnosti« . . .

Tudi v prihodnje bomo skušali biti z vsemi dosedanjimi avstrijskimi naprednimi učiteljskimi Zvezami v vseh splošnih stanovskih in šolskih vprašanjih v najožjem združenju.

Zavezini listi.

Vsi naši Zavezini listi bi bili lahko aktivni, če bi vsaj okrajna učiteljska društva vršila v tem oziru potrebno nadzorstvo. Zaveza namerava znano vpisno polo, kakršno je prejelo vsako včlanjeno društvo ravnokar, razposlati redno vsako leto. Društveni odbor naj jo izpolni z ozirom na sestavo imenika vsega učiteljstva in vseh šol v dotičnem okraju. Društva naj pošljejo nato sestavljene imenike upravnistvom, ki označijo v njih enaročnike, potlej pa naj jih zadnje upravnistvo vrne društvom v svrhu evidence naročnikov. Marsikoga v okraju še lahko delavni društveni odbor pridobi za ta ali oni Zavezin list.

Dolg Zavezin listov je pri »Učiteljski tiskarni« še pred vojno neverjetno narasel. Treba je bilo, da se je za sanacijo Zavezin listov izvolil poseben centralni odsek. Če bodo odslej okrajna učiteljska društva dogovorno s centralnim odsekom in z upravniki Zavezin listov vestno vršila svojo nalogo, moramo priti kmalu do poravnanih računov.

Med vojno se našim listom slabo godi. Mnogo najboljših naročnikov in plačnikov je šlo v vojno. »Zvonček« izhaja ves čas redno. »Učiteljski Tovariš« je začel izhajati le vsakih štirinajst dni. »Popotnik« izhaja vsak drugi mesec, tako da izidejo po dve številki skupaj. V začetku leta 1915 smo hoteli prvotno z izdajanjem »Popotnika« prekiniti, zakaj njegov upravnik je izkazal izdaten primanjkljaj. Nato se je izrazila želja od več strani, na ne opustimo lista. Ker se je stari dolg hitro poravnal in so pristopili novi naročniki, je pričel »Popotnik« zopet izhajati. Kako bo poslej z Zavezinimi listi, je mnogo odvisno od tega, kako bo sprejel danes nov »Poslovni red za Zavezo«. Naročujte naše liste in pridobivajte jim novih naročnikov tudi izven učiteljstva!

Deželne organizacije.

Vsa okrajna učiteljska društva iste dežele bodo podrejena odslej po novih pravilih svojim deželnim organizacijam. Zaveza postane tako samo le zveza deželnih organizacij.

Na Kranjskem bi se morala še pred vojno izvršiti regulacija učiteljskih plač, kar bi se lahko brez truda izvršilo, saj je bilo določeno, da se morajo porabiti državni predokazi iz malega finančnega načrta v vseh deželah v prvi vrsti za regulacijo učiteljskih plač. A večina kranjskega deželnega zbora je sicer deloma regulirala plače, toda zahtevala je, da se istočasno sankcionira tudi novi zloglasni disciplinarni zakon, v katerem se ve, da ne more biti nikdar potrjen na Najvišjem mestu. Zvišanja teh plač torej še danes ni. V dobro moramo šteti kranjskemu deželnemu odboru samo to, da razdeljuje zadnje čase draginjske doklade vsem enako, česar prvotno napredno učiteljstvo ni bilo deležno; vendar pa ne dobiva naše ljubljansko učiteljstvo stanarinskih povišanih doklad, pač pa v polni meri člani »Sloškovne Zveze«. — Kranjsko učiteljstvo je bilo deležno še pred vojno raznih nizkav, a sistematično urejenih napadov od strani nekaterih pristašev »Sl. Ljud. Stranke«; s tihim privolenjem vladnih članov v deželnem šolskem svetu pa je bilo od istih zlasti Zavezino učiteljstvo še pred in tudi sedaj med vojno redno zapostavljeno pri vseh oddajah učiteljskih služb. Niti izvrstna kvalifikacija in dolga službena doba naših prisilcev se ob razpisih službenih mest niso upoštevala. Učiteljski zastopniki v okrajnih šolskih svetih so imeli z ozirom na to dejstvo ponovne sestanke, katerih so se udeležili tudi nekateri narodno napredni deželni poslanci. Včlanjenemu učiteljstvu so dali učiteljski zastopniki primerna tozadevna navodila. Predsedniku c. kr. deželnega šolskega sveta grofu Attemsju je izročila posebna deputacija učiteljstva spomenico, v kateri so našteje vse podrobnosti novih preganjaj in zapostavljanj. — Novih enkratnih nabavnih prispevkov še ni, nakazano pa je nasprotno

že, da z novim letom 1918 ne dobi kranjsko učiteljstvo novih draginjskih doklad, ampak se mu odvzamejo celo dosedanje vojne doklade. Deželni odbor na Kranjskem pač lahko zadrži razne draginjske učiteljske doklade, a preprečiti jih ne more: Ta denar je dovolil naš parlament in po njem naša država. Čuječe mora biti na straži sleherni učitelj in sleherni učiteljica, pa tudi organizacije naše ne smejo držati pri tem rok križem, zakaj niti vinarja nam ne smejo vzeti!

Največ iniciativ zlasti glede preuredbe našega šolstva dobiva vodstvo Zaveze od »Zveze slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem«. Vse delo štajerskega učiteljstva je tesno spojeno z delom deželnega nemškega društva, z »Lehrerbundom«, ne samo, kadar zahtevajo to stanovski interesi in pedagoška vprašanja, ampak tudi takrat, kadar trka na njih duri regulacija učiteljskih plač. Ima svoj obrambni sklad, med vojno pa je ustanovila podporni sklad za učiteljske vojaške rodovine. Marsikateri rodovini pridejo prav ti od učiteljstva prihranjeni vinarji.

»Slovensko učiteljsko društvo za Istro« (prej »Koprsko učiteljsko društvo«), ki je sedaj nekaka deželna učiteljska Zveza za Istro, obsega samo koprski in deloma še volovski okraj. Slovensko učiteljstvo bivšega »Volovskega učiteljskega društva« so včlanjeni v tem društvu, hrvatsko pa je postalo član učiteljskega društva »Narodna Prosvjeta v Pazinu«. Glede vprašanja učiteljskih plač je bilo društvo pred izbruhom vojne v vednem stiku z istrskim, hrvatskim in italijanskim učiteljstvom. Na ta način je izvajalo to društvo potom državnih poslancev, da so se odpravile krivice, ki so se godile istrskemu učiteljstvu v občinskih zadevah. Istrski deželni šolski svet je namreč učiteljem branil vsprejeti eventualno izvolitev županom.

Na Goriškem se je pred vojno splošno redno delovalo na način, kakor po drugih deželnih Zvezah. Ali ko je naš dolgoletni zaveznik Italijan, ki pa ni bil nikdar — kakor kaže zgodovina — naš odkriti in resnični prijatelj, dvignil proti Avstriji maščevalni meč, takrat se je na solnčnem Goriškem marsikaj izpremenilo. Mnogo naših tovarišev je bilo odpeljanih v sužnost, ali pa so bili zaznamovani kot odgovorni tali; zopet drugi so morali okušati grenki begunski kruh po raznih taboriščih. Marsikoga imetje je bilo delno ali popolnoma opustošeno. In takrat so se spomnili pesnika proroka Simona Gregorčiča, pa so z njim živo želeli, da bi preplavila bistra Soča svoje bregove in odnesla zahrbtnega dolgoletnega našega zaveznika. Proroštvo se je uresničilo. Zopet sije avstrijsko sonce nad lepimi goriškimi pokrajinami, ki željno čakajo vstajenja in prerojenja.

»Učiteljsko društvo za Trst in okolico« je po članstvu najštevilnejše izmed vseh naših učiteljskih društev. Letošnje jesensko društveno zborovanje je bilo sila zanimivo tako za društvo samo, kakor tudi za našo splošno organizacijo. Na podlagi pravil so osnovali tri odseke, ki naj bo vsak zase avtonomen, a na skupnih odborovih sejah naj obravnava in zastopa skupne koristi tržaškega šolstva in učiteljstva. Ti odseki so: 1. odsek komunalnega slovenskega učiteljstva, 2. odsek Ciril-Metodovega in državnega učiteljstva in 3. odsek otroških vrtnaric. To društvo pa je šlo še dalje! Na predlog tovariša Karla Mahkote se je ugotovilo, da ustanovi slovensko tržaško učiteljstvo »Okrevališče ob Adrijii«, namenjeno vsemu slovenskemu učiteljstvu. Mesčna članarina društvenikov se je dvignila v ta namen na 1 K. Ker se je poskrbelo še za druge vire, je gotovo, da se ta plemenita ideja v doglednem času tudi izvrši. Vsa čast našim vrlim Tržčanom! — Letos je daroval tržaški mestni magistrat, oziroma gerentstvo, 50.000 kron Ciril-Metodovim šolam v Trstu za vzdrževanje teh šol. Če ne bi prirejalo učiteljstvo med vojno toliko tako lepo uspešnih mladinskih spevoiger v patriotične svrhe, kdo vé, če bi bila ta vsota sicer kedaj podeljena s tega mesta! — Znano je, da se vsako leto nekaj učiteljev in učiteljic, ki službujejo na šolah družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu, poddrža. Ti dobivajo prejemke državnih uradnikov od XI. do VIII. činovnega razreda po kategoriji D.

V svoji jugoslovanski učiteljski Zavezi moramo strmiti vse avstrijsko jugoslovansko učiteljstvo. Pridobiti moramo »Korotana«, kjer so združeni slovenski koroški učitelji in akademiki. Pozabiti pa tudi ne smemo na jugu na »Narodno Prosvjeto v Pazinu«, kakor tudi ne na »Krško učiteljsko društvo na otoku Krk«; posebno pa nam mora biti v mislih »Savez dalmatinskih učiteljskih društev«, s katero smo že sedaj v najožjem stiku. (Konec prih.)

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva. Imenik svojih članov je nadalje poslalo: 25. Kamniško učiteljsko

društvo — 16 članov. Učiteljsko društvo za Trst in okolico je prijavilo še 3 člane (skupaj 155 + 3 = 158 članov.) Učiteljsko društvo za Laško okraj je prijavilo še 2 člane (skupaj 59 + 2 = 61 članov.) Učiteljsko društvo za politični okraj Ljubotmer je prijavilo še 2 člane (skupaj 34 + 2 = 36 članov. V 11. šte. »Učit. Tov.« smo izkazali 1004 člane, danes pa 23 novih, torej skupaj 1027 članov. 8 društev še ni poslalo imenikov, četudi je že minulo 5 mesecev letošnjega leta!

Vodstvo Zaveze.

Vsem učiteljskim društvom! Zavezina delegacija je sprejela dne 28. dec. 1917 za vse včlanjeno učiteljstvo predlog, da znaša članarina 2 K na mesec, zato pa dobi vsak član »Učiteljskega Tovariša« in »Popotnika« brezplačno in nima niti za okrajno društvo, ne za deželno zvezo, in ne za upravo Zaveze plačevati drugih prispevkov. Ta članarina bi se imela pošiljati deželni zvezi, in kjer te ni, pa okr. učiteljskemu društvu, ta pa bi potem oddala Zavezi tolikokrat po 16 K, kolikor je v njih organizovanih učiteljev in učiteljic. Radi lažjega hitrejšega pregleda, točneje izvršitve in krajšega poslovanja prosi podpisano vodstvo, da blagovoli odposlati meseca junija in decembra vsako društvo naravnost v Zavezino blagajno po 16 K od vsakega člana — kjer je učiteljeva soproga tudi učiteljica ali kjer službuje oče učitelj in hči učiteljica na isti šoli in stanuje hči pr očetu, le članarino 2 K. — V lažje plačevanje prejme vsako društvo po dve položnici.

Vodstvo Zaveze.

Nova članarina Zavezinih članov. Zavezina učiteljska društva nujno opozarjamo, da naj pobirajo članarino od svojih članov redno vsak mesec sproti. Koder se nova članarina doslej še ni pobirala, tam naj poskrbi društveni odbor, da se pobere članarina takoj za prvo polovico letošnjega leta. Čimdalje bi se odlašalo s pobiranjem, tem težje bi se izterjala zaostala članarina.

Vodstvo Zveze.

Delegate za Zavezino zborovanje, ki se vrši v prvi polovici meseca septembra t. l., je prijavilo: 1. Kozjansko učiteljsko društvo: 1. Miloš Grmovšek, društveni predsednik, Pilštanj; 2. Ante Potočnik, učitelj, Podsreda; namestnica: Milka Bračičeva, učiteljica, Št. Vid.

Prosimo, da izvršite volitev delegatov tudi druga društva. Več društev zboruje prve dni prihodnjega meseca, a v vzporedno pogrešamo te točke. Postavite jo naknadno na dnevni red. Pri tem vas opozarjamo na tozadevni vodstveni razglas v 11. šte. »Učit. Tov.«

Vodstvo Zaveze.

Goriško.

VABILO.

na obč. zbor Učiteljskega društva za goriški okraj, ki se vrši dne 6. junija t. l. ob pol 10. uri dopoldne v Gorici pri »Jelenu«.

Dnevni red:

1. Letno poročilo.
2. Račun in proračun.
3. Volitev treh računskih pregledovalcev.
4. Voitev »Zavezinih« delegatov.
5. Volitev društvenega odbora.
6. Razni predlogi in nasveti.

Dornberg, 19. maja 1918.

Ign. Križman, predsednik.

Goriško okrajno učiteljsko društvo. (Konec.)

Tovariš Alojziji Urbančič povdarja, da mora društvo imeti popolno evidenco o razrednem uvrščenju, nekda se je priredilo zaznamke vsemu učiteljstvu v okraju in predlaga, da se naprosi pri c. kr. okrajnem šolskem svetu ta uraden seznamek vsega okrajnega učiteljstva po plačilnih vrstah vsaj za društveno uporabo.

Vsi so podarjali, da so pavšali za kurjavo in snajenje šol prepili in po daljši temeljiti debati se je sprejelo predlog: »Kdor ne mara oskrbovati tega za nakazane svote, naj odkloni te svote, ker nikjer v zakonih ni š, ki bi določal, da pripada to delo ravno učiteljstvu«. Taka pasivna rezistenca ne škodi nikomur, ker v lastno škodo ne bode nikdo prisiljen opravljati teh malenkostnih poslov, ki faktično niso naša dolžnost.

Z ozirom sedanje obupne razmere so se po stvarni živahni debati (Križman, Možina, Urbančič, Reja, Mmolja, Vrč, Plesničar, Arigler in drugi) sprejeli sledeči predlogi:

I. Uradno se mora poskrbeti, da posamezne aprovizacijske občinske komisije dovoljno in po primernih cenah oskrbujejo z najpotrebnejšimi živili učiteljstvo in njih družine.

II. Županstva morajo oskrbeti učiteljem in njih družinam primerna in zdrava stanovanja.

III. Iz državnih sredstev se mora oskrbeti učitelje in njih družine s potrebnim pohištviom in kuhinjsko opravo v vseh onih krajih, kjer so to zgubili vsled vojnih mezd.

IV. Obleko, perilo in obutev za učiteljstvo in njegove družine zalagajo državni činitelji po onih načelih, kakor so to uredili pri državnih uradnikih.

V. Država podeli brezplačno zdravniško pomoč in zdravila bolnim članom učiteljskih družin. (V slovenskem delu dežele nimamo niti zdravnikov.)

VI. Stanarine, uradni pavšali za snajenje šolskih prostorov, kurjava in sploh vse uradne nagrade in prispevki se odmerijo po sedanjih cenah in razmerah.

VII. Županstva, c. kr. okrajni šolski sveti, vsi javni zastopi, deželni odbor, deželni šolski svet in vsi državni organi naj tekmujejo med seboj, da moralno podpirajo učiteljstvo pri vpostavitvi šolstva v našem okraju.

VIII. Vsi selilni stroški se nakazujejo učiteljstvu sedanjim draginjam primerno.

IX. Vse šolske oblastnine naj stremijo z vsemi silami na to, da se povrne učiteljstvo iz vojske svojemu zvanju.

X. Pospeši naj se redno poslovanje c. kr. okrajnih šolskih svetov z učiteljskimi in ljudskimi zastopniki.

Tovariš blagajnik Plesničar predlaga: Okrajno društvo naj uredi svoje razmerje z našo Zavezo v smislu novih Zavezinih pravil. Soglasno sprejeto. Predsednik priporoča, da vsakdo takoj priklasi ustmeno in neprisotni potom dopisnice svoj pristop k društvu s plačevanjem 24 K letno v poljubnih obrokih. S tem sta pa plačani obe stanovski glasili: Učiteljski Tovariš in Popotnik. Pri prihodnjem zborovanju se ukrene vse potrebno, da bo vsak goriški učitelj organizovan tovariš in obožen z obema našima glasiloma. Do tedaj pa le prijavite svoj pristop po dopisnicah vsi na naslov: Pavel Plesničar, učitelj Ajdovščina! Vsi vršimo svojo dolžnost, ker ne maramo parasitov v svojih vrstah!

Prvi četrtlet maja se že sestane društveni stari odbor v Gorici pri Jelenu, da se izvrši dosedanje sklepe in pripravimo za nov občni zbor, ki mora staviti povsem trdne temelje našemu stanovskemu delu. Dogovoriti se bomo morali z vsemi tovariši na Krasu in v Gorah (Sežana-Tolmin), da enotno uredimo svoje medsebojne razmere z našo »Zavezo jugoslovanskih učiteljskih društev. Novi časi, novo delo!

Pred nami je toliko gradiva, da rabimo prav nujno vsakega moža, da vpostavimo krepko organizacijo in rešimo mnoga pereča vprašanja n. pr.

I. Vpostavitve šolstva na Goriškem.

II. Obnovitvena akcija.

III. Zavezino strokovno tajništvo.

IV. Strokovno goriško tajništvo.

V. Načrt begunskih šol za 15, 16, 17 in 18 letno našo mladino obojega spola.

VI. Načrt za preustrojitev našega šolstva sploh.

VII. Zaveza in opozicija v njej.

VIII. Zavezini listi itd.

Delajmo vsi, ker je za vse dovelj prostora! Tovariši, tovarišice, vsi pod društveno okrilje! Le vkup, ti uboga gmajna: »Za Staro Pravdo!«

*

Kranjski tovariši vipavskega sodnega okraja bi radi ustanovili skupno društvo za agilnimi tovariši ajdovskega okraja, ker se ne morejo tako lahko shajati s postojinskimi učitelji radi geografskih ovir. Večno ne bodo trajali ti vojni časi in vse te kalamitete, ki so z njimi združene. Ker se v najkrajšem času zopet vpeljejo ugodnejše železniške zveze po vipavski dolini z Gorico, se tovariši vipavskega okraja lahko pridružijo kar goriškemu okrajnemu društvu, kjer se najbrže razvije bolj živahno stanovsko delovanje. Goričani pa z odprtimi rokami podpirajo vsako stanovsko delo in ako se vrnejo normalni časi v deželo, bode vipavskim tovarišem gotovo le v spodbudo in veselje to bližje združenje.

Vsi primorski okrajni šolski nadzorniki in c. kr. okrajni glavarji so baje imeli dne 20. aprila t. l. v Trstu skupno posvetovanje za vpostavitve šolstva in ureditev obupnega učiteljskega gnotnega položaja. Soglasno se je konstatirala učiteljska beda in baje so ti šefi našega učiteljstva celo sklenili, da uvede c. kr. namestništvo potrebno akcijo, da dobe učitelji-samci 80 %, učitelji zakonski pari brez otrok 90 %, a učiteljski pari z otroci 100 % sedanje plače kot draginjske doklade že 1918. iz državnih sredstev. Čas bi že bil, in ravno ti gospodje so za to poklicani, da lajšajo učiteljsko bedo in ga podpro, da ne omaga v današnjem obupnem boju za obstanek. Učiteljstvo jim bo hvaležno za vspehe in vračalo bo to z boljšimi učnimi vspehi v šoli. Vederemo!

Kranjsko.

Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj ima svoj redni občni zbor dne 13. junija 1918 v prostorih deške ljudske šole v Kranju ob 3. uri popoldne. Dnevni red je naslednji: 1. Pozdrav predsednika. 2. Poročilo tajnika. 3. Poročilo blagajnika. 4. Izjava opozicije. (Poročevalec J. Lapajne). 5. O načrtu za preustrojitev našega šolstva. (Poročevalec J. Miklavčič). 6. Stalno Zavezino tajništvo. (Poročevalec V. Rus). 7. Nova članarina Zavezinih udov. (Poročevalec Fr. Luznar). 8. Slučajnosti. K mnogobrojni udeležbi vladno vabi društveni odbor.

Učiteljsko društvo za ormoški okraj je zborovalo dne 2. maja t. l. pri Svetinjah ob prav dobri udeležbi. Predsednik je vzradoščen pozdravil zborovalce, ker so bili Bolfenčani, Humčani, Miklavževčani, Ormožani, Tomaževčani, polnoštevno Lenartčani, Runcani in Svetinčani. Prišli pa so tudi tovariši rekonvalescenti in invalidi, s kolajnami in križci; času primerno smo imeli svojega stotnika (tovariša Porekarija); krasni spol je bil v večini.

O delegacijskem zborovanju Zveze slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem je nakratko poročala tovarišica Rebolj.

Zanimive drobtine iz zgodovine ptujskega in ljubotomerskega okraja s posebnim oziranjem na sodni okraj Ormož pa nam je podaval tovariš Šijanec, ki so mu še drugi dodajali domače zgodovinske zanimivosti.

Tretji plačilni razred, še ni popolnoma odpravljen, kakor se je pisalo, ker ne dobe začasni usposobljeni učitelji in učiteljice izredne doklade 200 K, kakor stalni. Za odpravo te krivice so se storili potrebni koraki.

Razpravljalo se je o društvenih dopisih; obširnejši so se dali posameznikom v priučenje in za poročilo na prihodnjem zborovanju. Debata je bila živahna, tudi na galeriji. Plačevala se je udnina in naročnina na Zavezine liste; blagajnik je bil zadovoljen.

A ostali smo — na ljubeznivo povabilo — še po zborovanju pri Šijanecvih, ki so nas presadili preko vseh vojnih težav saj za nekaj ur v boljše čase. Odvozili smo si nahrbtnike, rezali ljubi kruhek; pristnega in izbornega ljubotomera pa sta nam neumorno točila brezplačno gospod in gospa Šijanec. In obrabi so se začeli jasniti, srca mladeniti. Presrčna Vama hvala, gostoljubna tovariš in tovarišica!

Učiteljsko društvo za ormoški okraj zboruje v četrtek dne 13. junija 1918. leta ob 11. uri dopoldne v ormoški okoliški šoli. K zborovanju pride član vodstva štajerskega Lehrerbunda, ki bo poročal o akciji za 8. vojno posojilo in o važnih učiteljskih stanovskih zadevah. Posebno se bo razpravljalo tudi o stališču učiteljstva napram sklenjenju, a ne izplačani državnih draginskih dokladov, nadalje o našem stališču zastran pripustitve učiteljstva k visokošolskim študijem i. t. d. Vsi člani društva se pozivljajo, da se polnoštevno zborovanja udeležijo, da pride trdna volja vsega učiteljstva do složnega izraza. — Vodstvo.

Štajersko.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo je zborovalo dne 2. maja v Slov. Bistrici. Udeležba je bila poljna. Pri otvoritvi zborovanja pozdravi tovariš predsednik Josip Sabati vse navzoče in prečita nato došle dopise. — Na dopis Zaveze, da bi se posvetovalo društvo o predlogu tovariša Gangla, naj se osnuje v Zavezi strokovno tajništvo, so po prečitani članka v Učiteljskem Tovaristu, tiče se te zadeve, vsi društveniki uvažujoč potrebo strokovnega tajništva glasovali za njegovo ustanovitev. — Podrobni načrt o preostrojitvi ljudskega šolstva se je razdelil med člane, da zavzamejo k raznim točkam svoje stališče, oziroma sestavijo referate. — Da se določi stališče našega društva k „Izjavi“ opozicije napram vodstvu Zaveze, se je sestavil odbor, y katerega so bili izvoljeni tovariši Anton Špan in tovarišici Otilija Feiglova ter Angela Sabatijeva, ki bodo o tem poročali na prihodnjem zborovanju. — Vzame se tudi na znanje Lehrerbundovo vabilo k marljivemu sodelovanju pri podpisovanju 8. vojnega posojila. — O delegacijskem zborovanju Zveze v Celju je poročala tovarišica Marija Schweiglerjeva. — Prihodnje zborovanje se vrši dne 1. avgusta v Slov. Bistrici. — Ker je bil s tem dnevni red zborovanja izčrpan, ga je zaključil predsednik, izražujoč željo, da bi se prihodnjega zborovanja vdeležili polnoštevno.

Marija Schweiglerjeva, zapisničarica.

Slovenjebistriško in konjsko učiteljsko društvo zboruje skupno dne 3. junija ob pol 11. uri dopoldne v Poličanah. Vzpored: 1. VIII. vojno posojilo; ref. Anton Otter. 2. Stališče učiteljstva k zavlačevanju državne draginske doklade in k vladni predlogi o učiteljski naobrazbi. 3. Slučajnosti. — Jos. Sabat, predsednik.

Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo je zborovalo dne 9. velikega travna v Kostivnici. Udeležba je bila vskljub slabim priometnim razmeram jako povoljna: zbranih je bilo 32 članov. Nekateri tovarišice so se izkazale naravnost požrtvovalne, zlasti one iz Zetala, ki so prišle peš štiri in pol ure daleč.

Z velikim veseljem pozdravi tovariš predsednik Kurbus zbrane člane, posebno nove, želeč jim, da bi jim društvo nudilo to, kar je njega smoter, namreč nadaljno izobraževanje posameznega in gojitev stanovskega pomosa. Društvena zborovanja naj jim bodo vesel praznik tova-

riškega razvedrila. Posebe pozdravi goste tovariša Čuleka, Reclja, ponočnika Kristana iz St. Jurja ob južni železnici in postajenačelnika g. Mohonko iz Ponikve. Nato prečita sledeča dopisa: Dopis iz Ormoža tiče se nazvaznejših sklepov Zvezine delegacijskega zborovanja na velikonočno sredo v Celju. Dopis štaj. Lehrerbunda o osmem vojnem posojilu. O reorganizaciji Zaveze po Hreščakovih predlogih razpravlja temeljito in zanimivo tovariš Šumer. Sklep izjave se sporoči vodstvu Zaveze.

Tovariš Sekirnik poda podroben račun o Trafenikovem spomeniku, ki smo si ga po zborovanju ogledali na pokopališču. Vinovič se spominja pokojnega blagega tovariša Auernika. Za njegov spomenik se je nabralo 97 K.

Društvo sklene opozoriti časnikarski odsek Zaveze, da se vbodoče v »Učiteljskem Tovaristu« ne mleduje o slabem gmotnem stanju naših listov. Tudi naj se poročila delegacijskih zborovanj v »Učiteljskem Tovaristu« krajšajo, ker o tem itak poroča delegat pri društvenih zborovanjih.

Prihodnje zborovanje se vrši dne 7. malega srpana na Ponikvi. Tovariš predsednik zaključil zborovanje zahvaljujoč se navzočim za obilno udeležbo in pozorno sleditev današnjim razpravam.

Slivnica, dne 16.5. 1918.

Draga Zajc, tajnica.

Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo zboruje v torek dne 4. junija ob 1. uri popoldne v šoli Šmarje. Vzpored: 8. vojno posojilo. Po odredbi c. kr. dež. šol. sveta tisti dan šole prost. — Toma Kurbus, predsednik.

Učiteljsko društvo za politiški okraj Ljutomer je zborovalo dne 2. maja 1918 pri Sv. Križu. Zastopane so bile skoraj vse šole našega okraja, nekatere celo polnoštevno. Pričakovali pa smo, da se vdeležo zborovanja tudi oni tovariši in tovarišice, ki so dosedaj iz malenkostnih osebnih oziror stali izven naših vrst. — Resnost in važnost časa zahteva združitev vsega učiteljstva, ker le tedaj je mogoče plodonosno delo v prid šolstva in stanu. Tovariš predsednik Tomažič otvori zborovanje in vzpodbuja učiteljstvo v svojem pozdravnem nagovoru k resnemu skupnemu delovanju. Bliža se lepša bodočnost našemu narodu, bližajo se pa tudi jasnejši dnevi našemu stanu. Sedaj, ko smo se začeli prosteje gibati, mora zastaviti vsak posameznik svoje moči, da uspešno rešimo velike naloge, ki čakajo ravno naš stan. Posebe pozdravi se naše mlade tovarišice, ki so se v tako lepem številu odzvale vabilu društva. Spominja se še enkrat v letu 1917 umlih tovarišev, Avg. Laha in Josipa Kosija. Slava njunemu spominu! Po prečitani in odobrenju zadnjega zapisnika navede predsednik dopise, o katerih se je v poteku zborovanja razpravljalo. Nato je sledilo tajniško poročilo, blagajnik tov. Maurič pa je poročal o gmotnem stanju društva. Izkazal je 540 K 45 h prejemkov in 493 K 74 h izdatkov. Društveno imetje znaša 1309 K 50 h. Za njegovo vestno in natančno knjigovodstvo se mu izreče zahvala. O delegacijskem zborovanju Zaveze v Ljubljani je poročal tovariš Tomažič, o Zvezinem delegacijskem zborovanju v Celju pa tovariš Maurič. Dosedanji odbor je bil zopet izvoljen, in sicer: predsednik J. Tomažič, podpredsednik S. Cvahle, tajnica Her. Mahoričeva, blagajnik K. Maurič, knjižničar Kr. Pertl, pervodja Fr. Cvetko, odbornik Linda Bernardova.

Glede »Hreščakove decemberske izjave« je bil soglasno sprejet prelog tov. Mauriča: Društvo izreka vodstvu Zaveze popolno zaupanje in odobruje njeno dosedanje delovanje. Vsa predbacivanja in napadi na društva so neutemeljeni. — Stalnega tajnika Zaveze se na predlog tov. Baukarta odklanja, ker ga ni mogoče dovolj gmotno podpreti. Članarina znaša za redne člane 24 K na leto. Da se blagajniku olajša delo, izjavi vsak tovariš ozir. tovarišica ali jih je smatrati za redne ali doporne člane društva. Tov. Baukart prečita še dopis »Jugoslovanske demokratske stranke«. Iz programa je razvidno, da stoji na stališču Zaveze, zato se ji pridružujemo. Ko smo se zedinili v neki privatni društveni zadevi, zaključil predsednik lepo uspešno zborovanje. Upamo, da se pri prihodnjem zborovanju snidemo brez izjeme vsi, ker domovina nas mora najti zbrane in ne razcepljene pri delu za njeno prenavljanje.

Učiteljsko društvo za politiški okraj Ljutomer zboruje v sredo, dne 5. junija dopoldne ob 11¹/₂ uri v Radincih.

Glavna točka dnevnega reda je predavanje o 8. voji. posojilu. Govoril zastopnik Lehrerbunda. Razpravljali bomo tudi o važnih stanovskih zadevah, zato pričakujemo obile udeležbe.

Vsled odredbe c. kr. dež. šol. sveta je ta dan pouka prost.

Obed naj prinese vsak s seboj, ker ga nam gostilničar ne more oskrbeti.

Odbor.

Učiteljsko društvo za celjski okraj. V nastopnem priobem II. izkaz zbirke za »Zvezin v. p. sklad« s stanjem 1. maja 1918 in v oklepaju prispevke za sklad lastnega društva: Celje okolica K 60.50 (8.—); Blagovna K. — (—); Dobrna tovarišica Levstikova K 4.— (2.—); Dramlje K 10 (—); Frankolovo K 9.50 (3.20); Galicija K 8

(—); Griže K 63.62 (—); Gotovlje K 11 (3); Ka-lombe K 13 (—); Ljubečna K 22.70 (4.—); Liboje K 18 (2); Pirešica K — (—); Petrovče K 17.40 (5.—); St. Peter K 28 (12); St. Pavel K 54 (1.80); Sv. Martin K 11.60 (11); St. Lovrenc K 16 (4); St. Jur deška K 26 (—); St. Jur deklška K 10 (—); Svetina K 10 (—); Teharje K 13 (4); Vojnik K 37.30 (4.70); Zg. Ponikva K — (—); Zalec K 21 (—); skupaj K 476.62 (64.70). Za III. zbirko naj se blagovolijo pošiljati prispevke po pošni nakaznici v Gotovlje. Učiteljstvo sebi! Požrtvovalno naprej! — Fr. Brinar, t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo za celjski okraj je zborovalo dne 2. majnika t. l. v Sokolskem domu v Gabrju pri Celju. Navzočih je bilo dve tretjini članov; kot gost je došla tov. Vera Levstikova (St. Jur ob Tabru); na novo sta pristopili kot članici tov. Olga Šircova (St. Peter) in Ljudmila Povaleja (Nova cerkev); več tovarišev in tovarišic je svojo nevdeležbo opravičilo, tovariš Šah je z opravičbo obenem nakazal 5 K za društveni sklad, kar bodi pohvalno omenjeno in priporočeno v posnemanje.

Preden smo prišli na dnevni red, pozdravi predsednik gosp. Edm. Planinška, ki je kot organ. vodja novoustanovljene »Podružnice c. kr. voj. vidovskega in sirotinskega zaklada za Spodnje Štajersko s sedežem v Mariboru poročal o vojnem zavarovanju. Vsa krajina in okrajna zastopstva spodnještajerska pripadajo sedaj delokrogu te podružnice, vse dopise je pošiljati na njo v Maribor. O tem je obveščal tudi »Lehrerbund« in »Zveza«. Dokazoval je prednost vojnega zavarovanja pred vplačevanje vojnega posojila iz narodnogospodarskih oziror ter daje potrebne informacije, ki z ozirom na bližajoči se razpis 8. vojnega posojila pridejo še natančneje na posamezne šole. Navzoči so opozarjali, da je agitacija za vojno zavarovanje v prid 8. voj. posojila nemogoča, dokler ne dostavimo polic 7. voj. zavarovanja. S toplimi besedami zahvali predsednik g. organizacijskega vodjo za važno informativno podajanje.

Preidemo k dnevnemu redu. Prečita se zapisnik občnega zbora, ki ga je iz prijaznosti sestavil marljivi tov. Wudler. Med drugim posnamem iz njega, da so v tri in pol letni dobi, v kateri nismo zborovali, prominuli; tovariši: Jakob Hrsko, Rudolf Delakorda, Franc Gradišnik in tovarišica Ana Zupanekova. V ujetistvu je dosedanji društveni tajnik tov. Julij Sevnik in tov. Rud. Zupanek. Članarina se je pobirala vsako leto, vplačujočih članov je bilo letno povprečno 53. Nanovo so med tem časom vplačale članarino in se jih je tedaj vštelo k rednim članom, tovarišice: Minka Veberjeva, Marija Tenšičeva, Štefica Omladičeva, Ljudmila Kokličeva in Lizika Petričkova, na dan občnega zbora so nanovo pristopile tovarišice: Minka Gradišnikova, Marija Vošnjakova in Roza Pakova. Odbor za tekoče leto je: Brinar Franc, predsednik; Petriček Anton, podpredsednik; Lizika Petriček, tajnica; Tilka Brinar, blagajničarka; Josip Čulek, pervovodja; Ivan Kramar, knjižničar; Anton Livka in Lud. Černež, odbornika.

Računski pregledovalec, tov. Wudler, poroča o društvenih računih zadnjih štirih let. Društvena blagajna izkazuje koncem leta 1917 K 1046 gotovine. Računi se odobré.

Predsednik konstatira današnje številno članov ter še enkrat pojasni način plačevanja članarine. (Potom položnice na »Zadrugo«.) Pri tej priliki se poslovni red »Zaveze« raztolmači tako, da plačujeta oče in sin (hči), ki sta na isti šoli, kakor učit. zakonski pari.

Glasom »Zvezine« okrožnice z dne 24.4. t. l. plačujejo v »Zvezin« voj. podp. sklad učiteljstvo I. kraj. razr. po 2%, vse druge pa po 1¹/₂% letošnje vojnodraginske doklade, ki se je že in se bo še izplačala. Predsednik prosil, da bi se temu pozivu odzvali vsi. Prispeviki naj se nakazujejo vsak mesec posebe ali za več mesecev skupaj po pošni nakaznici predsedniku ali blagajničarki v Gotovlje, p. Zalec. Tedaj članarina po položnici na »Zadrugo«, % voj. drag. doklade pa v Gotovlje.

Predsednik poroča nadalje, da je društvo v ta »Zvezin« voj. p. sklad plačalo kot 1. zbirko (iz l. 1916) znesek K 200.60. (Dotični izkaz je prinesel Učit. Tov.), kot 2. zbirko (za l. 1917) s stanjem 1.5. t. l. pa K 476.62 in vrhu tega še K 64.70 za naš društveni sklad. Dotični izkaz prinese Učit. Tov.

Ob običnem zanimanju se prečita izjava tov. Hreščaka i. dr. o bodoči smeri »Zavezinega« delovanja. O njej se poroča v prihodnjem zborovanju. Istotako v točkah Fleretovega podajanja glede preseljene šolstva in narodne vzgoje.

Glede strokovnega tajništva pri »Zavezi« zavzame društvo soglasno nastopno stališče: »Dokler ne prijavijo »Zavezi« imenika svojih članov, ona dosedaj njeji včlanjena društva, ki po sprejetju povi-

šane članarine tega še niso storila; dokler je še mnogo drugega slovenskega učiteljstva, posebno kranjskega, organiziranega izven »Zaveze« ali sploh ni pri nobeni stanovski organizaciji; dokler denarne obseznosti »Zaveze« pri »Učiteljski tiskarni« niso poravnane, ne smemo z nameščenjem strokovnega tajništva »Zavezi« nalagati novih občutnih denarnih bremen«.

Predsednik vspodbuja, da bi se zopet posluževali »vprašalne skrinjice« na način, kakor ga je svoj čas uvedel tov. Brezovnik.

Posebna zahvala gre gšč. Stefančičevi, ki nam je prepustila zborovalno dverano in oskrbela okusen obed.

Prihodnje zborovanje v mesecu juniju.

Do svidenja — posebno tudi onim, ki jih že tako dolgo nismo videli — kliče društveni predsednik.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj je zborovalo dne 18. aprila 1918 v ptujski okoliški šoli. Navzočih je bilo 32 članov. Zastopanih ni bilo 8 šol. Kot gosta sta se vdeležila zborovanja tovarišica Ila Kosijeva in tovariš nadporočnik Ivan Muršec. Nanovo so pristopili k društvu tovariš, oziroma tovarišice Pavla Jakličeva, Alojzij Kegl, Mara Smolnikarjeva in Julka Rajhova. Tovariš podpredsednik Josip Gorup otvori zborovanje, ki je bilo v vsem vojnem času najboljšo obiskano, pozdravi novega nadučitelja na okoliški šoli tovariša Ivana Žolnirja in izreka v imenu društva nadejo, da bo vrl naslednik pokojnega tovariša Kauklerja. Nato poroča o Zvezinem delegacijskem zborovanju v Celju, — delu organiziranega učiteljstva, — pomenu zborovanj in uspehu delovanja za aprovizacijo tukajšnjega učiteljstva — v Ptuj — kar je tudi dosegel. Za vojni sklad se bo pobiralo v smislu Zvezine delegacijskega sklepa od učiteljstva I. plačilnega razreda 2%, II. plačilnega razreda 1¹/₂% draginskih doklad. Pri volitvi v odbor so bili z vzklikom izvoljeni za predsednika Josip Gorup, za podpredsednika Ivan Žolnir, za tajnika Ivan Čeh, za blagajničarko Mara Luknarjeva, knjižničarja Valentin Kajnih, pervovodjo Vinko Šerona, odbornika Alojzij Pogruje in Ivan Klemenčič. Učiteljsko društvo za ptujski okraj se izreče za jugoslovansko majniško deklaracijo in pošlje to izjavo jugoslovanskemu klubu na Dunaj. Da bi bila zborovanja tudi poučno-zabavna, predlaga predsednik, da naj se tovariši priglase s primernimi predavanji za prihodnje zborovanje, ki se je določilo za 13. junij 1918 ob 10. uri v okoliški šoli v Ptuj.

Kranjske vesti.

—r— **Društvo vpokoj. učiteljstva** sklicuje svoj občni zbor dne 12. junija t. l. ob 10. uri dopoldne v »Učit. tiskarno«, Frančiškanska ulica št. 6, z nastopnim dnevnim redom: 1. Predsednikov nagovor. 2. Poročilo tajnikovo, blagajnikovo in dveh preglednikov računa. 3. Izprememba pravil, točka 4. in 10. 4. Volitev odbora. 5. Nasveti. Prosti se za mnogobrojno udeležbo. To naznanilo velja namesto vsakega drugega povabila. Odbor.

—r— **Iz c. kr. mestnega šolskega sveta.** O zadnji redni seji c. kr. mestnega šolskega sveta, ki se je vršila dne 26. aprila 1918, smo prejeli to-le poročilo: Predsednik proglasi sklepčnost in otvori sejo. Poročilo o bistvenih kurencijah in njih rešitvi iz predsedstva vzame se na znanje. Odobri se zapisnik zadnje seje z dne 12. februarja 1918. Več prošelj za dovoljenje daljših dopustov obolemu učiteljstvu sklene se po zaslišanju mestnega fizikata priporočiti c. kr. deželnemu šolskemu svetu v ugodno rešitev. Pripoznajo se petletnice, in sicer učitelju Ivanu Petriču peta, katehetu o Regalatu Čebulju druga in nadučitelju Andreju Vilfanu prva (provizorna). Letno glavno poročilo o stanju ljudskega šolstva ob zaključku koledarskega leta 1917, ki se je iz predsedstva c. kr. deželnemu šolskemu svetu že predložilo, se vzame na znanje. Poročilo o »Dnevnih zavetiščih« za koledarsko leto 1917 se vzame na znanje in se predloži c. kr. deželnemu šolskemu svetu. Za njih podpiranje v denarju in v naturalijah se ima izreči zahvala c. kr. deželni vladi, deželnemu odboru, mestni občini in c. in kr. vojaškemu upraviteljstvu. C. kr. deželni šolski svet je naprositi, naj vpelje na kranjskih ljudskih in meščanskih šolah zopet svojčas odpravljeno »odliko«. Mestno občino je naprositi, naj dovoli letni pavšalni kredit za nabavo »Spominskih podobice« prvoobhajancem na mestnih ljudskih šolah. Uvažuje se resolucija, naj bi se v interesu rednega in celotnega pouka pospešile poprave onih šolskih poslopj, ki jih je vojaštvo že izpraznilo. Potem se seja zaključ.

—r— **Nadučitelj France Gros** †. Po kratki bolezni je umrl v Kranju, dne 28. aprila t. l. tovariš France Gros, nadučitelj v p., star 72 let. Rojen v Goričah nad Kranjem je pohajal gimnazijo in ab-

solviral gozdarsko šolo v Ogulinu na Hrvaškem. Deloval je več let kot gozdar v zasebni službi. Tu je nevarno obolel, dal slovo gozdarstvu in se posvetil učiteljstvu. Kot učitelj, oziroma nadučitelj je služil v Krškem, Kamni gorici, Trbovljah, Suhorju, Vremu pri Divači in v Štrekljencu v Beli Krajini, kjer je stopil v pokoj. Zadnja leta je preživel v Kranju. Bodi mu zemljica lahka!

Štajerske vesti.

—Š—. Učiteljska gospodarska in kreditna zadruga v Celju ima svoj redni občni zbor v nedeljo, dne 16. junija 1918 ob 3. uri popoldne v zadrugi pisarni v Celju-Breg hiš, štev. 26, po sledečem dnevnem redu: 1. Poročilo načelstva o poslovanju zadruge v l. 1917. — 2. Poročilo nadzorstva. — 3. Odobrenje letnega računa. — 4. Slučajnosti.

—Š—. Učiteljske zakonske dvojice so izvojevale s svojim energičnim nastopom na Štajerskem lep uspeh. Vendar se mora omeniti pri tem nad vse čudno postopanje »Lehrerbund-ovega« vodstva. Štajerski tovariši so gotovo zasledovali vso stvar v »Päd. Zeitschrift«. Nepobitno dejstvo je, da je bil »Bund«, oziroma natančneje precizirano, gospoda Otter in Herz, strašno mlačen v tej zadevi. Poročevali so, da je bil trikrat pisal Otterju, naj se energično intervenira, a odgovor je bil stereotipen, da se ne da nič napraviti. Če torej sedaj »Bundovo« vodstvo pere zamorca in zavrača vse na odbor učiteljskih zakonskih dvojic, je to pač najbrž le akt omenjenih dveh gospodov, ne pa celotnega odbora. — Poudariti pa se mora, da je vodstvo »Zveze« jako energično zastopalo interese omož. učiteljic. S tem je tudi ta zadeva, ki je pri nemških tovariših zavzela že precej ostro obliko, za nas Slovence rešena.

—Š—. Društvo »Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermark«. Od zadnjega našega obvestila z dne 13. marca 1918 so umrli trije društveniki, in sicer 162., 163. in 164. smrtni slučaj: 1.) tovariš Franc Kriso, šolski ravnatelj v Eggenbergu, umrl dne 17. aprila, 2.) gospa Avgusta Požegar, nadučiteljeva soproga v Žitečki vasi, umrla dne 27. aprila, 3.) tovariš Herman Wiethaler, nadučitelj v p. v Tresterici, umrl dne 2. maja. Znesek 6 K naj se zanesljivo vplača meseca junija t. l. — Gaishovn, dne 21. maja 1918. — Društveno vodstvo.

—Š—. Odlikovani. Tovariš Alojzij Herzog, učitelj pri Sv. Duhu na Stari gori v Ljutomerskem okraju, sedaj poročnik pri 7. lovskem pp. je prejel za hrabrost kronski red III. razreda. Čestitamo na izrednem odlikovanju!

Splošni vestnik.

Književnikom. Slovenska Matica je v odboruvi seji dne 22. aprila 1918 zvišala književnikom honorarje in sicer je določila pri originalnih spisih za polo honorar 100 do 200 K, pri prevodih 50 do 150 K za polo. To je gotovo kulturni čin, ki na književnem trgu ne more ostati neopažen. Pričakovati je, da bodo pisatelji, pesniki, znanstveniki in prevajalci v bogati meri pošiljali svoja dela našemu prvim književnemu društvu.

Poverjenikom in članom Slovenske Maticе. Tajništvo prosi vse gospode poverjenike, da bi čimprej pobrali za tekoče leto članarino, ki mora biti po pravih plačanih v prvi polovici vsakega leta. Po sklepu izrednega občnega zbora, ki se je vršil zadnjega februarja t. l., znaša zaradi splošne draginje zvišana letnina 8 K, ustanovna za posameznika 200 K, za društva, obitelji, knjižnice itd. 400 K. Knjižni dar Slovenske Maticе bo obsegal letos največ 2 knjigi. Gotovo izide XXVII. zvezek Zabavne knjižnice z zbirko novel priznanega pisatelja Ksaverja Meška in skoraj gotovo tudi XXII. zvezek Knezove knjižnice z znanstvenim in leposlovnim gradivom. Posebne težave so z nabavo papirja, prekomerno pa so narasli tudi drugi stroški. Matica za časa vojne ne more na dan s tako številnimi izdanki kakor pred vojno, za to pa je odbor mislil naprej in že potrebno ukrenil, da se Maticino delovanje pospeši in poglobi in da bo mogoče po vojski čim živahnije in obširneje izdajati dobrih in pravih, narodu in njegovi kulturi res koristnih knjig. V ta namen je povišal književnikom znatno honorarje in razpiše v kratkem več izdatnih nagrad za prvovrstna znanstvena in leposlovna dela. Imejmo pa pred očmi, da je Matica društvo, ki nima niti z daleka toliko premoženja, da bi bilo mogoče kriti stroške le deloma z obrestmi lastnega kapitala. Popolnoma je odvisna od svojih članov. Čim več je teh, tem obsežnejše in uspešnejše je lahko njeno kulturno delo, čim manj jih je, tem bolj je treba skrajšati delokrog. Res je, da je prišlo Matici po razpustu na pomoč mnogo zavednih slovenskih mož in žena z večjimi in manjšimi darili, toda svota vseh teh daril še od daleč ni taka, da bi bila dovolj izdatna za kulturno društvo, kakoršno je in mora biti Slovenska Matica. Prosimo za to vse gospode pover-

jenike, naj nabere Matici čim več članov — letnikov in ustanovnikov in naj sprejmemo tudi rodoljubna preplačila enako hvaležno, kakor so jih sprejemali leta 1917. V pretečenem letu je imela Matica dobrih 4000 članov. Dvignimo njihovo število v tekočem letu za še enkrat toliko! Vsaki, ki mu je pri srcu slovenska stvar, naj pristopi sam in pridobi tovariše in tovarišice, naša cenjena poverjeništa naj nastopijo s krepkim in odločnim delom. Obračamo se do pravih rodoljubov in rodoljubkinj zlasti v vseh tistih slovenskih krajih, kjer še niso ustanovljena poverjeništa Slovenske Maticе. Vabimo jih, da prevzamejo poverjeništa sami, ali pa nam pridobe in javijo koga, ki bi ta kulturni posel dražje volje prevzel. Pisarna Maticna mu bo takoj poslala potrebna navodila in tiskovine. Za osebne pomenke je tajništvo na razpolago vsak delavnik od 3. do 5. popoldne.

Razgled.

Demonstracija učiteljev na Dunaju. Pred nekaterimi dnevi so demonstrirali pred dunajskim magistratom (in tudi v njem učitelji in učiteljice. Parlament je dovolil za učitelje za leto 1917. enkratni nabavni prispevek, ali dunajska občina je izplačala samo polovico, dasi je bil ves znesek določen za leto 1917. drugo polovico pa pustilo za 1918. (Kakor pri nas na Kranjskem. Op. ured.) Proti temu je učiteljstvo protestiralo, lko je zboroval meščanski klub dunajskega občinskega sveta. Modri mestni očetje so poslali nadstradajoče učitelje policaje.

Književnost.

Sv. vojska v Mariboru izdaja v zvezkih protialkoholne spise. 6. zvezek nam podaja »Učno snov za pouk o alkoholu v ljudski šoli«. Snov je zbrala in uredila učiteljica A. Štupca. Cena brošurici je 50 h, po pošti 53 h. Učitelj bo s pridom uporabljal snov pri pouku o škodi, ki jo povzroča alkohol človeku na duši in telesu. Knjižico priporočamo.

Jugoslovani!

Mariborsko mesto ima na poti do Adrije in kot križišče važnih železnih največji pomen za ohranitev štajerskih Slovencev. Skrbeti moramo torej, da naša mladina na tej važni točki ne ide v pogubo, ampak ima priliko se v svojih šolah narodno ohraniti.

Ker so dosedanji poskusi doseči javno šolo vsled nasprotne avtonomne mestne občine ostali brez uspeha, hočemo sami svoje šole najprej v mestu in potem v okolici ustanavljati.

Zato so se zbrali v znamenju narodnega zedinjenja podpisani zastopniki mariborskih Slovencev in sklenili delati z vsemi silami na to, da ustanovijo že letos v Mariboru slovensko šolo.

Ker pa so v današnjih razmerah stroški za taka podjetja nenavadno veliki, se obračajo podpisani na ves jugoslovanski narod z nujno prošnjo, da jim priskočijo posamezniki in korporacije z denarnimi doneski na pomoč ter pomagajo rešiti slovenskemu narodu v najvažnejšem trenutku mladi naraščaj.

Prispevke prevzema mariborska moška podružnica družbe sv. Cirila in Metoda, ki upravlja poseben fond izključno za slovensko šolo v Mariboru.

Kdor daruje 1000 K, je pokrovitelj, kdor daruje 300 K, je ustanovnik, kdor pa 100 K, je dobrotnik slovenske šole v Mariboru.

Imena pokroviteljev se vklešejo v svoječasnem šolskem poslopu v posebne spominske plošče, imena ustanovnikov pa se vpišejo v zlato knjigo slovenske šole v Mariboru. Imena vseh podpornikov se objavijo v časopisih.

Največje zadoščenje pa bo imel vsak posamezni podpornik v zavesti, da pomaga s svojim darom ohraniti jugoslovanskemu narodu slovensko kri.

Šolski odsek: Dr. Josip Hohnjec, profesor bogoslovja. Anka Leskovarjeva, odv. soproga. Stanko Marin, učit. profesor. Dr. Rad. Pipuš, odvetnik. Fran Pišek, tajnik. Marija Poljančeva, prof. soproga. Dr. Fran Rosina, odvetnik. Dr. K. Verstovšek, dež. in dr. poslanec. Fran Voglar, gimn. profesor. Franjo Žebot, urednik.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

A. K. v K. Hudujete se nad nami, zakaj nič več ne pričujemo zbirki kot delo slovenskega učiteljstva za »Rdeči knjiž« in druge vojnopomožne svrhe ter vsot, ki so se podpisale s sodelovanjem učiteljstva za vojna posojila. Naš odgovor in zagovor je prav lahek: Zato ne objavljamo vsega tega, ker so podatki popolnoma iz-

ostali in jih nam nihče več ne javi. Tudi vzrok vam lahko povemo. Učiteljstvo je onemoglo in opešalo. Tlačijo ga moreče skrbi, trpi pomanjkanje na vsem, kar je za življenje najpotrebnejše in hira za lakoto od dne do dne. Postal je apatično in le mehamično vrši svojo službo, za druge opravke mu manjka fizičnih moči, in si ne more poleg stanovskih dolžnosti nalagati še drugih opravil. Kdo more učiteljstvu šteti to v zlo? Mnogo je stonilo učiteljstvo v tej vojni. Pa kakšno plačilo je dobilo za vse to ogromno delo? Par pohvalnih fraz, in to je vse, kakor bi bil kdo že kdaj sit od praznih besed! Puste nas stradati ob mesečni plači 66 K 66 h brez draginjskih doklad ob času ko velja 1 kg = 2 krompirja 2 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Radivoj Korene.

Last in založba »Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 30. aprila 1918 K 56.758-55.

Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1/2u. do 1/26. ure popoldne.

Stev. 524/P.

Razpis službe.

Na 6 razredni mešani ljudski šoli v Hajdinu pri Ptuj (II. krajevni razred) je razpisana služba učiteljice s prosto sobo. Prosilka mora biti izprašana za slovenski in nemški učni jezik ter katoliške vere.

Redno opremljene prošnje je vlagati do 20. junija 1918 na krajni šolski svet v Hajdinu pri Ptuj.

Okrajni šolski svet v Ptuj,

dne 16. maja 1918.

Predsednik:

Dr. Evgen Netoliczka.

Naivečja slovenska hranilnica!

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

je imela vlog koncem leta 1917 K 66,800.000—
hipotečnih in občinskih posojil „ 27,000.000—
rezervnega zaklada „ 2,000.000—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4%

večje in nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo

c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%, izven Kranjske pa proti 5¼% obrestim in proti najmanj 1% oziroma ¾% odplačevanju na dolg.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno **Kreditno društvo.**

Velecenj. učiteljstvo opozarjamo na zbirko pesmi, ki so izšle v »Učiteljski tiskarni«. To je lepa Engelbert Ganglova knjiga

„Moje obzorje“,

ki se dobiva po vseh knjigarnah, kakor tudi v »Učiteljski tiskarni«. Cena lično vezani knjigi je 3 K. Po pošti 20 h več.

Naj bi ne bilo učiteljice in ne učitelja, ki bi ne imel v svoji knjižnici te lepe knjige.

Zahvala.

Vsem, ki so našemu dragemu pokojniku, gospodu

Francu Schneiderju,
nadučitelju

v Cezanjevcih pri Ljutomeru skazali zadnjo čast in ga spremili k večnemu počitku, posebno veleč. duhovščini, c. kr. uradništvu, velec. učiteljstvu, g. nadučitelju Cvahteju za prekrasne besede, sl. pevskemu društvu za ganljive žalostinke, cezanjevskemu gasilnemu društvu, vsem prijateljem in znancem izre kamo najpriskrnejšo zahvalo.

Cezanjevci pri Ljutomeru, 16. maja 1918.

Žalujoča rodbina Schneiderjeva.

„Silva vrelec“

Kislo vodo

in vino razpošilja **Andr. Oset**
Tolsti vrh, P. Guštanj
(Koroško.)

Knjigoveznica

Anton Janežič

Ljubljana

Florijanska ulica 14

se priporoča sl. šolskim vodstvom in gg. učiteljem za izvrševanje vseh v knjigoveško stroko spadajočih del.

Poziv!

Kdor hoče vpoštevati resnost časa in pri podpisovanju

= osmega avstrijskega = VOJNEGA POSOJILA

posebno izdatno skrbeti za svojo rodbino, naj se poslužuje

= vojnoposojilnega zavarovanja = c.kr.avstr.sklada za vojaške vdove in sirote

Najceneji in najugodnejši pogoji!

Zlasti opozarjamo na novo kombinacijo za preskrbo otroka

za balo in vzgojno rento.

Zavarovanje se izvrši na podlagi pogodbenih dogovorov s c. kr. avstr. skladom za vojaške vdove in sirote pri c. kr. priv. zavarovalnici za življenje „Phönix“ na Dunaju.

Najugodnejše kombinacije za gg. c. kr. častnike, državne in deželne uradnike.

Zavarovanje za otroke ljudskih in srednjih šol.

Najceneja delavska zbiralna zavarovanja za tovarne, podjetja in občine.

Kapitalistom, obrtnikom in trgovcem nudi „enkratna premija“ visoko obrestujoč, vsak čas likviden denar.

Prijave od 500 K do najvišjih zneskov!

Pojasnila in preračuni brezplačno. Dopisnica zadostuje.

Zavarovalni oddelek c. kr. avstr. sklada za vojaške
∴ vdove in sirote za Trst, Istro in Goriško ∴

v Trstu, Via Lazzaretto vecchio, št. 3.

Telefon št. 1462.

Okrajne poslovalnice:

Koper s podružnico v Buzetu. Gorica s podružnico v Ajdovščini. Gradiška s sedežem v Korminu. Tržič s sedežem v Villa-Vicentina. Poreč s sedežem v Grisignani. Tolmin s sedežem v Cerknem in podružnico v Kobaridu. Trst z okolico s podružnico za okolico na Opčini. Volosko s podružnico v Podgradu. Lošinj. Pazin. Sežana. Pulj. Krk.